

Kniha Zđ. Urbana, doplněná autorovou bibliografií prací s bulharistickou tematikou, poskytuje bulharské veřejnosti průřez bohatým vědeckým dílem předního českého bulharisty a podává nejzajímavější výsledky jeho dlouhodobého bádání.

Ivan Dorovský — Václav Stěpánek

Konstantin Miladinov, **Izbor**, Misla, Skopje 1980, 493 stranv.

Z literárněhistorického a metodologického hlediska má nesporný význam studium povahy a konkrétní funkce tvůrců a literárních děl, která patří do dějin dvou nebo několika národních literatur. Tento jev můžeme nejlépe zkoumat při studiu vzniku a rozvoje národních literatur v období tzv. národního obrození. Dvojdomost nebo mnohodomost národní příslušnosti, jak uvedený jev nazývá slovenský komparatista D. Ďurišin, však vystupuje jako nejpříznačnější a nejdůležitější v meziliterárním společenství nejen v době národního obrození, nýbrž i v předcházejících a následujících obdobích.

V takových případech jde mj. o zdvojenou nebo mnohonásobnou existenci společné tradice, která působí na literární činnost toho kterého tvůrce. O dvojdomosti nebo trojdomosti národní příslušnosti lze hovořit např. v případě Slova o pluku Igorově v literaturách východních Slovanů nebo o mnohodomosti národní příslušnosti hrdinského písnového eposu v literaturách jižních Slovanů.

Počátky opravdového zájmu o lidovou slovesnou tvorbu jižních Slovanů u nás klademe do 19. století, zejména pak do druhé poloviny. Tento zájem byl spjat především se jmény Srba Vuka Stefanoviče Karadžiče a dvou významných makedonských obrozeneckých představitelů — bratří Dimitra a Konstantina Miladinovových.

Sborník Bálgarski narodni pesni (Zagreb 1861) bratří Miladinovových vzbudil v českých zemích, na Slovensku i v Rusku opravdový a trvalý zájem o jihoslovanskou lidovou slovesnost. Obsaheval asi 550 lidových písní zapsaných na území Makedonie a asi 100 lidových písní zapsaných na území bulharském. Vydání sborníku se stalo mimořádnou slovanskou literární událostí a mezi jeho subskribenty z různých slovanských i neslovanských měst nacházíme také osmnáct objednávek z Prahy. Není bez zajímavosti, že první recenzi sborníku napsal do Lumíru „horlivý Všeslovan“ a „zběhlý spisovatel“ Moric Fialka, který jej označil za „skutečný poklad básnictví národního slovanského“, v němž se odráží „život vnější i vnitřní příbuzného nám kmenu bojujícího neústupně proti ukrutnosti osmánské“. Fialka ve své nadšené recenzi zároveň vyzýval české „básníře“, aby neotáleli a v překladech seznámili „čtenářstvo české“ s tímto kulturním bohatstvím.

Téměř bezprostředně po Fialkově výzvě se postupně začaly objevovat v tehdejším českém periodickém tisku ukázky překladů ze sborníku bratří Miladinovových. K překladatelům 60.–80. let 19. století patřili zejména Jan Gebauer, V. D. Stojanov, Ervín Špindler, Josef Nosek, Josef Severa, Josef Holeček, František Doucha, Emanuel Fait a další. K překládání jihoslovanských lidových písní je přivedla, jak poznamenal J. Gebauer, jejich „veliká cena básnická“.

Mladší z bratrů, Konstantin Miladinov, proslul však nejen jako sběratel lidové slovesné tvorby, nýbrž také jako básník. Je sice autorem pouze patnácti básní, několika článků a jednoho prozaického překladu, přesto však je právem považován za zakladatele (jak také správně poznává v úvodu k recenzovanému výboru G. Todorovski) nové makedonské poezie. A to zejména proto, že našel četné pokračovatele, že na jeho skrovnou básnickou tvorbu navazovali i básníci v 30. letech našeho století (např. Kosta Racín).

Kritické vydání díla K. Miladinova, které vyšlo jako 2. svazek Matice makedonské, přináší jeho básně (s. 25–50), autorův úvod k sborníku makedonských a bulharských lidových písní, výzvu k subskribci sborníku, úvod k překladu knihy o pravoslavných církevních spolecích v jihozápadním Rusku, Miladinovovu stať o ochridském arcibiskupství a výběr z korespondence (úplně vydání korespondence D. a K. Miladinovových vydal N. Trajkov v Sofii roku 1964).

V reafirmaci básnického díla K. Miladinova sehrál rozhodující úlohu jazyk jeho

veršů, který se po roce 1945 stal pro Makedonce v podstatě spisovnou normou. Proto také jeho básnická tvorba vyšla v posledním desetiletí v pěti vydáních. K popularizaci jeho poezie i sborníku lidových písní, které sebrali bratři ze Struky a jež se staly „breviářem makedonského obrození“, přispěl rovněž od roku 1961 každoročně pořádaný mezinárodní básnický festival v jejich rodném městečku na březích Ochridského jezera. Toto setkání tvůrců básnického slova z mnoha zemí světa je zahajováno nejznámější básní K. Miladinova Touha po jihu. Pořadatel výboru G. Todorovski zařadil v oddílu nazvaném Polyglotta překlady uvedené básně do dvaadvaceti jazyků. Mezi nimi nechybí ani slovenský a český překlad.

Pořadatel zařadil do výboru také devět studií makedonských literárních historiků (Polenakoviće, Mitreva, Koneského, Zografova, Penušliského, Spasova, Nanevského a Čakara), v nichž je všestranně rozebráno sběratelské i básnické dílo K. Miladinova.

Výbor obsahuje značně podrobné komentovanou a bohatě doloženou (a tudíž velmi užitečnou) chronologii básnickova života a díla (s. 417–451), poznámky k uveřejněným básnickovým pracím a bibliografii jeho literárně publicistického díla od roku 1858 do roku 1980. Velmi cenný je rovněž seznam literatury o D. a K. Miladinovových, která vyšla makedonsky, bulharsky, srbochorvatsky, rusky i v jiných jazycích (mezi nimi jsou také české práce).

Celkem 32 stran obrazových příloh, které obsáhly výbor uzavírají, vhodně doplňují dosud nejspěšnější, nejreprezentativnější a nejoriginálnější koncipovaný výbor z díla předního představitele makedonského národního obrození.

Ivan Dorovský

Julija Dmitrijevna Beljajeva, **Litératura narodov Jugoslavii v Rossii. Vospri-jatije, izučenije, ocenka (Poslednjaja četvert' XIX, načalo XX v.)**. Izdatělstvo Nauka, Moskva 1979, 279 stran.

Donedávná se povětšinou zkoumala recepce ruské literatury v Jugoslávii. Svědčí o tom řada pozoruhodných a cenných monografií a studií četných jugoslávských a sovětských badatelů (hlavně J. Badaliće, Ž. Milisavce, A. Flakera, V. Vuletiće, P. Dmitrijeva, K. Koperžinského, G. Safronova aj.). Před několika lety pak vyšel kolektivní sborník studií sovětských a jugoslávských literárních historiků o rusko-jugoslávských literárních vztazích v 2. polovině 19. a začátkem 20. století (1975), v němž se píše také o recepci literatury národů Jugoslávie ruskými spisovateli, kritiky a literárními vědci.

Kniha pracovnice moskevského Ústavu slavistiky a balkanistiky AV SSSR Ju. D. Beljajevové se pokouší poprvé o systematizaci recepce a studia literatur národů Jugoslávie v Rusku v posledních třech desetiletích minulého a na počátku (do 1. světové války) našeho století. Přirozeně že pronikání, studium a recepce jugoslávských literatur v Rusku mělo své tradice. Zakladatelé systematického studia slavistiky v Rusku (mj. I. I. Srezněvskij, V. I. Grigorovič, O. M. Bodjanskij, P. I. Preis aj.) již v první polovině 19. století se ve svých široce založených slavistických pracích velmi často dotýkali literárního vývoje literatur národů dnešní Jugoslávie. Stejně ruší revoluční demokraté, jejichž ideologie pronikla na slovanský jih počátkem 2. poloviny 19. století, si nejednou všimali otázky formování národní kultury Slovanů a jejího sepětí s národně osvobozenec-kým hnutím. Na tyto tradice pak, jak správně uvádí autorka, mohla navázat ruská akademická literární věda a kritika, které svými novými objevy a cennými zobecněními vytvářejí novou etapu ve vývoji nejen ruské, ale i evropské slavistiky.

Autorka v úvodu (9–31) vysvětluje, proč klade začátek své práce do poslední čtvrtiny 19. století. Je to především nikoli nový rozmach, jak píše Ju. Beljajevová, nýbrž vyvrcholení národně osvobozenec-kého hnutí jihoslovanských národů v letech 1875 až 1878. Práce je tedy vymezena bosenskohercegovským povstáním 1875 a balkánskými válkami (1912–1913). Sympatie slovanských národů, včetně ruského lidu, s národně osvobozenec-kým zápasem jižních Slovanů se projevil konkrétní materiální pomocí a přímou dobrovolnickou účastí právě v 70. letech. Přirozeně že vztah jednotlivých vrstev ruské společnosti (stejně jako např. vztah společnosti české) k osvobozenec-